

ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Monograph

Katowice 2021

ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Edited by Magdalena Wierzbik-Strońska
and Iryna Ostopolets

Series of monographs
Faculty of Architecture,
Civil Engineering and Applied Arts
University of Technology, Katowice
Monograph 44

Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021

Editorial board :

Nataliia Khlus – PhD, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Ukraine

Paweł Mikos – University of Technology, Katowice

Aleksander Ostenda – Professor WST, PhD, University of Technology, Katowice

Iryna Ostopolets – PhD, Associate Professor, Donbas State Pedagogical University (Ukraine)

Yurii Otrosh – Doctor of Technical Science, Professor, National University of Civil Defence of Ukraine (Ukraine)

Viktoriia Overchuk – Doctor of Economic Science, Vasyl` Stus Donetsk National University (Ukraine)

Nataliia Svitlychna – PhD, National University of Civil Defence of Ukraine (Ukraine)

Magdalena Wierzbik-Strońska – University of Technology, Katowice

Reviewers :

Tetyana Nestorenko – Professor WST, PhD, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University (Ukraine)

Sławomir Śliwa – PhD, the Academy of Management and Administration in Opole

Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts, University of Technology, Katowice

Monograph · 44

The authors bear full responsible for the text, data, quotations and illustrations

Copyright by University of Technology, Katowice, 2021

ISBN 978 – 83 – 960717 – 0 – 5

Editorial compilation

Publishing House of University of Technology, Katowice

43 Rolna str. 43 40-555 Katowice, Poland

tel. 32 202 50 34, fax: 32 252 28 75

TABLE OF CONTENTS:

Preface	8
Part 1. Financial and Economic Mechanisms for Sustainable Development	9
1.1. Ensuring energy independence of economic systems through bioenergy promotion	9
1.2. Calculated values of air temperature for the building enclosures design	16
1.3. Quality as a factor of increasing the competitiveness of agricultural products	23
1.4. Social and economic trends of sustainable development in the conditions of digital economy	31
1.5. Technologization of the functioning of the employment service in the labor market	39
1.6. Solvency management in the system of financial security of small business enterprises	45
1.7. Lost ten years of the Belarusian economy	53
1.8. Modeling and forecasting the development of socio-economic systems in conditions of uncertainty and ambiguity of data	63
1.9. Formation and organization of land use in the context of world trends of agricultural development	74
1.10. The main trends and current state of regulation of existing land tenure and land use	85
1.11. Components of everyday consciousness and ecological competence of social humanities and natural sciences and natural mathematical specialties	96
1.12. Development and use of disinfectants in veterinary medicine	106
1.13. Online platforms for interaction between the state and small business in Ukraine	112
1.14. The market mechanism and the formation of an effective national economic model	119
1.15. Asset value valuation result methodical error at value over time change model inadequate choice	126
1.16. The importance of education and knowledge economy for ensuring sustainable socio-economic development	141
1.17. Resource provision management of the region	148
1.18. Taxation as one of the important components of the financial mechanism for sustainable development (on the example of a local taxation of Ukraine)	157
Part 2. Modern Approaches for Education Development	168
2.1. The role of the prooxidant-antioxidant system in providing immune resistance of the plant organism	168
2.2. Formation of key competencies of the future teacher of new Ukrainian school in the context of ensuring sustainable development of education	177
2.3. Intercultural communication as a prerequisite for the formation of sustainable society development	185
2.4. The essence and content of the media competence of future doctors	194
2.5. Gender aspect research of non-verbal communication among student youth	203
2.6. Physical and health activities of students in the conditions of healthy educational environment	211
2.7. Potential of project activities in the designers' professional education: competence approach	217
2.8. Ethnodesign as an issue for discussion in foreign scientific literature	222
2.9. Communicative approach in learning English	228

2.10. Synchronous and asynchronous distance learning: benefits and limitations	234
2.11. Use of case-study method in teaching humanities at medical university	242
2.12. The importance of interdisciplinary relations in the educational process of higher educational institutions in Ukraine	247
2.13. Research of the specifics of providing tourist education in the latest conditions: marketing approach	252
2.14. Standards for permissible levels of radionuclides in reservoirs according to the ecological principle of safety	267
2.15. Education of spiritual and moral values in children of senior preschool age by means of artistic word	273
2.16. Use of information and communication technologies in the educational process of primary school	282
2.17. The specifics of formation in preschool children life skills that are focused on sustainable development	288
2.18. History of study, etiology and symptoms of dyslexia	296
2.19. Efficiency of using project activity of children of senior preschool age in environmental education	301
2.20. Methodological bases of formation of self-educational competence of pupils of elementary school at studying of physics on the basis of sustainable development	311
2.21. Preparation of future educators before the formation of children preschool skills based on sustainable development: interdisciplinary approach	321
2.22. Application of mathematical methods and models in the process of studying higher mathematics	328
2.23. Dominant factors of creative personality in the context of modern education for sustainable development	337
Part 3. Education as a Factor of Sustainable Development	344
3.1. Archetypal symbolism and collective unconscious	344
3.2. Professional and pedagogical communication as a basis for the formation of the personality of the future specialist	350
3.3. Application of innovative approaches to the organization of physical education as an important condition for increasing the level of self-confidence and own capabilities of students of a special medical group	363
3.4. The usage of exhibition materials of Local history museum in the educational school process	373
3.5. Formation of environmental competence of future specialists of preschool industry in the context of education for sustainable development	382
3.6. Interdisciplinary relations as a factor of quality professional training of future multimedia designers	390
3.7. Building communicative competence in business discourse in learning English for specific purposes	397
3.8. Architecture design as a method of modeling in the educational environment	402
3.9. The use of the latest histological techniques for the diagnosis of pathological changes of the liver <i>Hypophtalmichthys molitrix</i> in transformed living conditions	407
3.10. Whole-language approach to teaching English via the Internet	414
3.11. The role of the English language teaching in higher education institutions of Ukraine for the implementation of education for sustainable development	420
3.12. Peculiarities of motivation of professional activity of a modern teacher	426
3.13. The main achievements of Ukraine on the way to implementing the principles	

of education for sustainable development	431
3.14. Innovations in the design work of students of the Department of Radio-Electronic and Biomedical Computerized Means and Technologies of the Zhukovsky National Aerospace University (KHAI), as a mechanism for improving the efficiency of the educational process – the basis of sustainable development of society	439
3.15. Methodological approaches of preparation of future educators of preschool education institutions for creation of positive professional for sustainable development	453
3.16. Formation of digital competence future engineers-teachers in process professional training	467
3.17. Management of educational institution development on the basis of the results-based approach	473
3.18. Modeling of spelling competence in junior high school students with special speech needs	482
3.19. Sustainable development of society in the context of genesis indicators, directions of development of social processes and tendencies of establishment of the primary natural education as an indicator of changes in the system "man – nature"	489
3.20. Learning process focused on promoting sustainable development: essence, didactic triad structure, innovative basis	500
3.21. Introduction of a communicative approach (CLT) to foreign languages teaching for blended learning during quarantine period	510
3.22. Methods of formation of scientific concepts in higher school	517
3.23. Modeling and numerical analysis of reinforced concrete beams under force and high temperature influences	525
Part 4. Education for Sustainable Development: an Interdisciplinary Approach	533
4.1. Optimization of the psychophysical condition of primary school students in boarding schools	533
4.2. Methodological problems of sustainable development of society and higher education system	546
4.3. Experimental determination of residual resource of reinforced concrete beams after force and high temperature influences	554
4.4. Preparing future educators to foster sustainability skills in pre-school children through media production	563
4.5. YouTube streaming as an interactive presentation of student's projects (as an example of the subject "Specialization: Internet, TV")	570
4.6. The organizational structure of massive open online courses management	576
4.7. Ecologisation of the educational space of a pre-school institution in the context of sustainable development	583
4.8. Formation of research skills of future primary school teachers in the context of education for sustainable development	587
4.9. Modeling paradigm: from visual layouting to virtual 3D	595
4.10. Development of the internal system of education quality assurance: theoretical and applied aspect	609
4.11. Conditions of the forming willingness to self-education of future fashion designers	615
4.12. Ecological and economic and humanities education – the basis of sustainable development	626
4.13. To the problem of studying of the intellectual characteristics and peculiarities of the organization of cognitive activity of students	638

4.14. Interdisciplinary approach in the system of professional training of students-choreographers of higher education institutions	645
4.15. Pedagogical terms of realization of professional preparation of future teachers of fine art with the use of computer technologies of teaching	651
4.16. Socio-psychological support of pupils with increased level of school anxiety	656
4.17. Professional training of future artists-educators in the context of realizing the sustainable development tasks	667
4.18. The role of information and communication technologies in the development of the digital educational space	675
4.19. Organizational competence of specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine: concept, content and structure	682
Part 5. Social and Humanitarian dimensions of Sustainable Development	691
5.1. Current trends in the development of the sharing economy	691
5.2. The role of modern knowledge in the formation of innovation space. Vergence of "new" and "old" (ontological approach)	698
5.3. Sustainable development of civil society in the period hybrid warfare	704
5.4. Ways of forming and stimulating a healthy lifestyle of modern youth	714
5.5. Application of the multilevel multidisciplinary approach at rehabilitation of the persons working in the conditions of high psychophysical loadings and suffering from pain syndromes	722
5.6. Adjective innovations with the prefix anti- in the modern Ukrainian language	733
5.7. The influence of hardiness on human behavior	741
5.8. Development of physical qualities by means of gymnastics in children of senior preschool age in the conditions of preschool education institution	747
5.9. Global problems of the social sector caused by digitalization; trends and challenges	759
5.10 Features of fire protection of products and structures made of wood with environmentally friendly geocement materials	766
5.11. Psychological features of students' ideas about the image of a politician	777
5.12. Psychological relations in a team and their impact on the desire for career growth	784
5.13. Innovation as a tool ensuring sustainable development (linguodidactical view of the problem)	791
5.14. Conjunctions and prepositions in the transpositional paradigm of the sentence	797
5.15. The specifics of the social status of the individual in social psychology	803
5.16. Attitude of modern teenagers to the LGBT community	815
5.17. Analysis of scientific approaches in the formation of the social policy of the state	821
5.18. Analysis of psychological features of development and social adaptation of students with disabilities	833
5.19. Psychotechnologies of influence on public consciousness in modern interactive information space	855
5.20. Ukrainian fiction: the possibilities of the digital age	865
5.21. Game exercises and trainings on fire safety as a means of forming psychological stability of primary schoolchildren during fires	871
5.22. Emergency resilience technology is the basis for sustainable development	876
5.23. Development of methodological bases of humanitarian demining in the context of sustainable development of the state	883
5.24. Innovative approaches to vocational training of junior specialists and bachelors in medical higher and associate education institutions	892
5.25. Activity approach as a component of the theoretical and methodological core of the system of conceptual approaches to the organization of learning	899

4.14. INTERDISCIPLINARY APPROACH IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS-CHOREOGRAPHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

4.14. МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні соціальні умови, розробка та впровадження нових держстандартів вимагають змін та вдосконалення змісту професійної підготовки студентів-хореографів у закладах вищої освіти. Система професійної підготовки у закладах вищої освіти характеризується різноманітними зв'язками між галузями наукових знань. Професійна хореографічна діяльність передбачає сформованість у здобувачів вищої освіти різноаспектних фахових компетентностей. Зміст професійної хореографічної освіти має ґрунтуватися на міжпредметних зв'язках між певними галузями, зокрема педагогіки, психології, музичного мистецтва, фізіології, анатомії тощо. У зв'язку з цим, актуалізується проблема удосконалення професійної підготовки хореографів, що характеризується орієнтацією освітнього процесу на міждисциплінарний підхід.

Аналізуючи наукові дослідження останніх років в галузі хореографічної освіти, можна зазначити, що сучасний процес підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти відбувається на компетентісних засадах. Так, розкриваючи актуальні проблеми підготовки майбутніх хореографів Т. Медвідь зазначає, що заклади освіти мистецького спрямування, зокрема, хореографії стикаються з певними проблемами: скорочення аудиторних годин, збільшення годин на самостійну підготовку, зменшення навчальних кредитів, відкриття нових спеціалізацій, введення у науковий план нових навчальних дисциплін, нові форми роботи зі студентами, сучасні вимоги роботодавців до випускників, велика кількість конкурентноспроможних профільних навчальних закладів. Всі ці аспекти потребують переосмислення форм та методів роботи зі студентами-хореографами¹²¹⁶.

А. Тарасюк акцентує увагу на тому, що професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя хореографії базується на розвитку у нього педагогічних здібностей, психолого-педагогічних знань, педагогічного такту, педагогічної техніки, педагогічного оптимізму, практичних педагогічних вмій і навичок, гуманних загальнолюдських цінностей, серед яких головною є доброта, що втілюється передусім у любові до дітей¹²¹⁷.

Основними стратегічними напрямками в сфері якісного оновлення освіти, на думку Т. Медвідь, – є забезпечення високої її якості через розроблення високих освітніх стандартів, застосування принципів і практики культурно-мистецької освіти для вирішення соціальних і культурних задач, які постають перед сучасним суспільством. На думку науковця, вирішальним в цьому процесі є перехід від знаннєвої парадигми до компетентнісного підходу в освітній системі, розробка нових профілів освітніх програм та навчальних планів¹²¹⁸.

Професійна хореографічна підготовка розглядається науковцями як система навчання, яка забезпечує майбутніх фахівців особистісними знаннями, вміннями і навичками, що ґрунтуються на взаємодії педагогічної і виконавської майстерності. Професійна підготовка педагогів-хореографів є складним довготривалим процесом, що вимагає не лише досконалого професійного оволодіння технічною майстерністю, але й засвоєння методик

¹²¹⁶ Медвідь Т. А. (2015) Актуальні проблеми підготовки майбутніх хореографів, с. 62.

¹²¹⁷ Тарасюк А. М. (2012) Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти, с. 303.

¹²¹⁸ Медвідь Т. А. (2016) Компетентнісний підхід як основа сучасного процесу підготовки майбутнього хореографа у вищій школі, с. 100.

викладання дисциплін хореографічного циклу, формування загальнопедагогічних та спеціальних умінь¹²¹⁹.

Комплексний характер професійної підготовки студентів-хореографів передбачає наявність такої властивості, як професійна мобільність, що дозволяє дуже швидко переключатись з одного виду діяльності на інший, поєднувати виконання різних функцій тощо. Професійна мобільність майбутніх хореографів базується на компетентностному підході.

Науковці В. Болотов та В. Серіков зазначають, що саме в компетентнісному підході відображено зміст освіти, який не зводиться лише до знаннево-орієнтованого напрямку, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей тощо. Компетентнісний підхід зумовлює не інформованість студента, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях¹²²⁰.

Проекція наукових поглядів дозволяє констатувати, що професійна підготовка студентів-хореографів у закладах вищої освіти базується на компетентнісному підході, що передбачає розвиток в особистості здатності орієнтування у розмаїтті складних ситуацій, вміння прогнозувати результати своєї діяльності і нести за них відповідальність. Компетентності формуються під час опанування здобувачами вищої освіти різноманітних освітніх компонент.

На наш погляд, процес професійної підготовки студентів-хореографів закладів вищої освіти має бути зорієнтованим на формування не тільки предметних, а й міждисциплінарних компетентностей, що сприяють підвищенню якості підготовки хореографів, застосуванню нових методів і комплексних форм організації освітнього процесу. Міждисциплінарний підхід дозволяє суттєво розширити освітній простір, створюючи умови, в яких здобувачі вищої освіти, використовуючи знання з різних галузей науки, зможуть знайти їх застосування у подальшій професійній діяльності.

Т. Благова зазначає, що професійні компетентності у процесі підготовки фахівців-хореографів у вищому навчальному закладі, як правило, не можуть бути цілком сформовані у студентів-хореографів у межах вивчення окремої навчальної дисципліни. Цей процес є системним і міждисциплінарним, а зміст кожного курсу має забезпечувати комплексний характер підготовки фахівця¹²²¹.

Поняття «міждисциплінарний підхід» має ряд значень. Міждисциплінарний підхід інтерпретується як самостійний дидактичний принцип, і як необхідна дидактична умова побудови освітнього процесу. В межах нашого дослідження ми розуміємо міждисциплінарний підхід як взаємодію між різноманітними освітніми компонентами, взаємозв'язок яких дозволяє охопити різнобічність вивчення предмету, явища або процесу, що сприяє розвитку певного типу мислення здобувачів вищої освіти, формуванню цілісного світогляду.

Міждисциплінарний підхід – це підхід, спрямований на формування у здобувачів вищої освіти здатності самостійно знаходити знання з різних галузей, групувати їх та концентрувати у контекст вирішення певної проблеми. В цьому випадку межі між освітніми компонентами мають бути більш гнучкими, що дозволяє сформувати у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань та вмінь. Міждисциплінарний підхід дозволяє вибудувати цілісне бачення основних принципів підготовки студентів-хореографів: зв'язок теорії і практики; послідовний і системний розвиток професійних умінь і навичок; безперервності; самостійності і активності, орієнтованих на освоєння основних функцій і видів майбутньої діяльності; відповідальності за результати практичної діяльності; рефлексії і професійного саморозвитку та самоосвіти тощо.

¹²¹⁹ Благова Т. О. (2010) Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти, с. 72.

¹²²⁰ Болотов В. А., Серіков В. В. (2003) Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе, с. 8.

¹²²¹ Благова Т. О. (2018) Формування професійних компетентностей балетмейстера-педагога у структурі вищої хореографічної освіти: теоретичний аспект, с. 23.

Професор О. Савченко зазначає, що у навчальному процесі міждисциплінарний підхід є містком між змістом окремих предметів з метою різнобічного пізнання тих понять, явищ, способів діяльності, які реально перебувають у різних зв'язках і є елементами компетентностей. На її думку, встановлення міждисциплінарних зв'язків може бути на рівні однієї освітньої галузі, окремих предметів і курсів з різних освітніх галузей. Цей процес сприяє цілісності знань, розвитку в учнів пізнавального інтересу, асоціативного мислення, кращому засвоєнню універсальних пізнавальних умінь¹²²².

Професійна підготовка студентів-хореографів має відбуватися комплексно завдяки вивченню психолого-педагогічних та профільних освітніх компонент, що базуються на міждисциплінарному підході. Педагогічна, виконавська та виробнича практика студентів-хореографів є одним з найважливіших обов'язкових видів освітнього процесу майбутніх фахівців, що сприяє професійній підготовці студента-хореографа. Основними напрямками хореографічної діяльності майбутніх фахівців є виконавська, педагогічна та балетмейстерська.

Виконавська діяльність, будучи основою професійної підготовки студентів-хореографів, реалізується у систематичній репетиційній практиці з чітко розробленою системою розвитку психофізіологічного апарату, засвоєння та осмислення технічних і виразних якостей окремих груп рухів, що полягають у різноманітності стилів, жанрів та форм хореографічної мови, удосконалення техніки танцю. Виконавська діяльність інтегрує у системній єдності засвоєння різноманітних структур рухових дій, продуктивність якої залежить від індивідуальності студентів-хореографів, їх психофізіологічних та фізичних ресурсів: рухливості (гнучкість) в різних відділах тіла, рук та ніг, особливо у тазостегнових суглобах; координації; наявності гарного стрибка; стійкості; статичної та динамічної рівноваги; м'язової сили; фізичної витримки; рухової пам'яті; ритмічності тощо. Виконавська діяльність студентів-хореографів, базуючись на єдності художнього образу з внутрішньою та зовнішньою технічною майстерністю, сприяє створенню власної оригінальної виконавської трактовки. Також виконавська діяльність завжди передбачає високу фізичну витривалість, де велике значення набувають вольові ресурси особистості. Підтримка і реалізація на високому рівні усіх видів індивідуальних ресурсів особистості досягається за рахунок систематичного практичного тренажу, репетиційного процесу та сценічної практики¹²²³.

У системі професійної підготовки студентів-хореографів виконавська діяльність здійснюється під час вивчення таких освітніх компонент, як «Теорія і практика викладання народно-сценічного танцю», «Теорія та методика викладання класичного танцю», «Теорія та методика викладання бального танцю», «Теорія та методика викладання сучасного танцю», «Партерний тренаж», «Хореографічний ансамбль» та інших.

В системі хореографічної освіти виконавська діяльність реалізується у різноманітних формах: виконання екзерсису біля станка та на середині залу, вивчення танцювальних рухів, комбінацій та етюдів, виконання концертних номерів тощо. Однією з основних форм виконавської діяльності є опанування технікою виконання елементів екзерсису. Екзерсис – комплекс різноманітних тренувальних вправ, що виробляє професійні якості, необхідні для танцювальної техніки: розвиток сили м'язів, еластичності зв'язок, виховання виворотності, стійкості і правильної координації рухів. Екзерсис біля станка є невід'ємною складовою уроку, основні його рухи залишаються незмінними впродовж усього навчання. При цьому зростає рівень складності, варіюється поєднання з іншими рухами, вводяться нові з'єднувальні елементи. Екзерсис складається з системи навчально-тренувальних вправ, поєднання і варіювання яких дозволяє удосконалювати і підтримувати опорно-руховий апарат, розвинути виконавські вміння та навички, технічні можливості, психологічні властивості та якості особистості (пам'ять, уяву, мислення, волю тощо.). Систематичне

¹²²² Савченко О. Я. (2017) Міжпредметні зв'язки як ресурс реалізації компетентнісного підходу на уроках літературного читання, с. 50.

¹²²³ Юрьєва М. Н. (2010) Компетентностная модель выпускника-хореографа, с. 52.

виконання екзерсису біля станка допомагають оволодіти технікою танцю, виробляють стійкість, виворотність, гнучкість, м'якість і легкість рухів¹²²⁴.

Варто зазначити, під час виконання екзерсису, танцювальних комбінацій, етюдів, окрім демонстрації високого рівня рухового відтворення, студентам необхідні знання щодо анатомічної будови тіла, фізіологічних можливостей певної вікової категорії, обізнаність у різноманітні музичних творів для супроводу виконання певних рухів, танцювальних комбінацій тощо. Знання вищезазначених аспектів забезпечується вивченням майбутніми фахівцями таких освітніх компонент, як «Вікова фізіологія», «Валеологія», «Вікова психологія», «Анатомія», «Історія та теорія музики» та інших.

Важливим напрямком майбутньої професійної діяльності хореографів є педагогічна діяльність. Підготовка студентів-хореографів до педагогічної діяльності у закладах вищої освіти реалізується на перших етапах навчання та інтегрує в собі комплекс педагогічних, психологічних, комунікативних функцій, що необхідні для організації та проведення занять з хореографії. Підготовка здобувачів вищої освіти до педагогічної діяльності передбачає підготовку в межах вивчення освітніх компонент психолого-педагогічного циклу («Історія педагогіки», «Дидактика», «Теорія виховання», «Основи педмайстерності», «Загальна психологія», «Вікова психологія» та інші). Методична підготовка студентів-хореографів забезпечується у процесі вивчення таких освітніх компонент, як «Методика роботи з хореографічним колективом», «Теорія і методика викладання класичного / народного / сучасного / бального танцю», а також під час проходження різних видів практики (педагогічної, навчальної та виробничої).

Формування педагогічних якостей студентів-хореографів, допомагають виявити зв'язки, що існують між формою рухів і змістом хореографічної діяльності, формулювати і вирішувати педагогічні завдання, творчо використовувати оптимальні (найбільш доцільні) різноманітні форми і методи навчання мистецтву танцю. Педагогічні знання студентів-хореографів формуються на основі знань методики вивчення танцювальної лексики, виконавської техніки і освоєння методик підготовки фахівців в галузі хореографії.

Педагогічна діяльність студентів-хореографів передбачає наявність знань щодо методичного забезпечення навчального процесу з хореографії:

- дидактичних принципів – активності, послідовності, доступності, наочності, міцності, усвідомлення тощо;

- принципів навчання – цілісності, культуровідповідності, індивідуалізації, естетичної спрямованості, рефлексії тощо;

- педагогічних умов навчання – створення позитивної атмосфери, забезпечення пріоритету практичної діяльності, досягнення діалогових засад взаємодії учителя і учня в навчальному процесі тощо;

- методів навчання – за джерелами передачі та характером сприйняття художньої інформації, відповідно з характером навчально-виховної діяльності, залежно від завдань розвитку особистісних художніх властивостей учнів та інших;

- форм організації уроку чи заняття з хореографії – чітке визначення мети і завдань та засобів досягнення цієї мети, вибір оптимальної послідовності навчальних етапів заняття, раціональне використання навчального часу, дотримання часових меж проведення уроку, оцінювання хореографічно-освітніх досягнень учнів, ведення документації тощо¹²²⁵.

Також для педагога-хореографа необхідною умовою його професійної діяльності є володіння професійною термінологією в галузі методології і технології хореографічного навчання, психології та педагогіки художньої творчості.

Не менш важливим напрямком майбутньої професійної діяльності хореографів є балетмейстерська діяльність (постановочна), яка виступає як особливий вид художньої творчості, створюючи таке середовище, в якому розкриваються індивідуальні можливості

¹²²⁴ Цвєткова Л. Ю. (2013) Методика викладання класичного танцю, с. 32.

¹²²⁵ Падалка Г. М. (2008) Педагогіка мистецтва: Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін, с. 148.

особистості студента як балетмейстера-постановника. Балетмейстерська діяльність студентів-хореографів реалізується в межах вивчення освітніх компонентів «Мистецтво балетмейстера», «Постановка концертних номерів», «Постановка танцю за записом», «Композиція танцю», «Основи режисури» та інші. Вивчення вищезазначених освітніх компонент спрямовано на формування у студентів фахових компетентностей щодо технології створення композиції та постановки танцю в різних жанрах хореографічного мистецтва, що дає можливість в подальшому здійснювати постановочну діяльність у хореографічних колективах.

Творчий процес балетмейстерської діяльності студентів-хореографів складається з наступних етапів: орієнтовний (розробка балетмейстерської концепції; виконавчий (створення композиційного плану, композиції танцю, конкретизація окремих фрагментів, епізодів, сцен); постановочний (реалізація авторського задуму в «класі», на сценічному майданчику); рефлексивний (самоаналіз дій на кожному етапі вирішення художньо-постановочних завдань). Вищезазначені етапи балетмейстерської діяльності утворюють процесуальну структуру рішення різних художньо-постановочних завдань, результатом яких є створення хореографічного твору, вираженого в різних танцювальних формах, органічну цілісність і естетичну цінність яких обумовлює єдність змісту і форми, певна ступінь їх взаємної відповідності¹²²⁶.

У процесі постановочної діяльності інтеграція міждисциплінарних підходів дає можливість для виконання студентами таких дій як: комбінування, варіювання, моделювання, фантазування, коригування тощо. Крім розумових дій, балетмейстерська діяльність передбачає й інші дії психічних процесів, спрямованих на формування ідеї, створення танцювального тексту і лексики танцю, відображення хореографічної образності, комбінування різноманітних прийомів і способів передачі засобів виразності¹²²⁷.

Таким чином, у результаті здійсненого аналізу проблеми професійної підготовки студентів-хореографів закладів вищої освіти приводить до висновку, що освітньо-виховний процес має відбуватися цілісно, системно, ґрунтуючись на міждисциплінарному підході. Зміст кожної освітньої компоненти має забезпечувати комплексний характер підготовки студентів-хореографів, сприяти досягненню високої якості навчання, теоретичної і практичної підготовленості майбутніх фахівців. Саме міждисциплінарний підхід у системі фахової підготовки студентів-хореографів забезпечує готовність та здатність до продуктивної майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти [Електронний ресурс] / Вісник Житомирського державного університету. 2010. Вип.50. Серія: Педагогічні науки. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/4256/1/vip50_15.pdf.
2. Благова Т. О. Формування професійних компетентностей балетмейстера-педагога у структурі вищої хореографічної освіти: теоретичний аспект.
3. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика [Електронний ресурс]. 2003. № 10. С. 8-14 – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/555374/>.
4. Медвідь Т. А. Актуальні проблеми підготовки майбутніх хореографів. Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Умань, 16-17 травня 2015 р.) / ред. кол.: О. В. Дудник, Л. М. Андрощук. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. С. 62-66.
5. Медвідь Т. А. Компетентнісний підхід як основа сучасного процесу підготовки майбутнього хореографа у вищій школі [Електронний ресурс]: матеріали II Міжнародної

¹²²⁶ Юрьева М. Н. (2015) Содержание и направленность профессиональной подготовки студентов-хореографов в вузах культуры и искусств, с. 101.

¹²²⁷ Там само.

науково-практичної конференції «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття (14-15 квітня 2016 р., м. Київ). Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/14533/1/T_Medvid_2016_14_04_konf_IM.pdf.

6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. К.: Освіта. 2008. 274 с.

7. Савченко О. Я. Міжпредметні зв'язки як ресурс реалізації компетентнісного підходу на уроках літературного читання // Український педагогічний журнал. 2017. № 2. С. 48-57.

8. Тарасюк А. М. Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії до роботи у позашкільних закладах освіти // Педагогічний альманах: Збірник наукових праць. Херсон: РІПО, 2012. № 13. 303 с.

9. Цветкова Л. Методика викладання класичного танцю. К.: Альтерпрес. 2013. 324 с.

10. Юрьева М. Н. Компетентностная модель выпускника-хореографа // Высшее образование сегодня. 2010. № 4. С. 50-53.

11. Юрьева М. Н. Содержание и направленность профессиональной подготовки студентов-хореографов в вузах культуры и искусств // Психолого-педагогический журнал Гаудеамус. 2015. № 11. С. 95-106.

4.10. Olha Temchenko – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

Iryna Diakova – Principal, V. H. Serheev Kharkiv Specialized School № 16, Kharkiv, Ukraine

Liliia Makarenko – Deputy Head, V. H. Serheev Kharkiv Specialized School № 16, Kharkiv, Ukraine

4.11. Olena Tryhub – Lecturer, Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts, Mykolaiv, Ukraine

4.12. Vasil Khiminets – Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Zakarpattia Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Uzhgorod, Ukraine

Marianna Ostrovska – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Beregove, Ukraine

4.13. Yuliia Kholostenko – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Izmail State Humanitarian University, Izmail, Ukraine

Tetiana Borozentseva – PhD in Psychology, Associate Professor, Horlivka Institute for Foreign Languages Donbas State Pedagogical University, Horlivka, Ukraine

Vitaly Melchenko – PhD in Law, Associate Professor, Donbas State Engineering Academy, Kramatorsk, Ukraine

4.14. Liliia Chervonska – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Melitopol State Pedagogical University of Bogdan Khmelnytsky, Melitopol, Ukraine

4.15. Bohdan Cherniavskiy – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, Ukraine

4.16. Nataliia Chorna – PhD in Psychology, Associate Professor, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Khmelnytskyi, Ukraine

4.17. Kateryna Shalvarova – Senior Lecturer, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

Olha Sova – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

4.18. Valentyna Yuskovych-Zhukovska – PhD of Technical Sciences, Associate Professor, Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities, Rivne, Ukraine

4.19. Vasyl Yahupov, Iliia Bielikov – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Chernyakhovsky National University of Defense of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Iliia Bielikov – PhD Student, Ivan Chernyakhovsky National University of Defense of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Part 5. SOCIAL AND HUMANITARIAN DIMENSIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

5.1. Nadiia Advokatova – PhD in Economics, Associate Professor, Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

5.2. Julia Kharchenko – Doctor in Philosophy, Associate Professor, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

5.3. Nadiia Babarykina – PhD of Political Sciences, Associate Professor, National University «Zaporizhzhia Polytechnic» Zaporizhzhia, Ukraine

Tetiana Sergiienko – PhD of Political Sciences, Associate Professor, National University «Zaporizhzhia Polytechnic» Zaporizhzhia, Ukraine

5.4. Julia Bobrikova – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Educational and Scientific Professional and Pedagogical Institute of the Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Bakhmut, Ukraine

5.5. Lidiia Butska – Doctor of Medical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine

Oksana Drevitska – Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, State Institution "Research Institute of Psychiatry of the Ministry of Health of Ukraine", Kyiv, Ukraine

Evelina Lenha – PhD in Biology, Assistant, Bucovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine

5.6. Natalia Vekua – PhD in Philology, Associate Professor, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

5.7. Ekaterina Verbickaya – Student, Communal Establishment «Mariupol Educationat Unil «Lyceum School № 14» Mariupol City Council Donetsk Region», Mariupol, Ukraine

Natalia Moskvina – Practical Psychologist, Communal Establishment «Mariupol Educationat Unil «Lyceum School № 14» Mariupol City Council Donetsk Region», Mariupol, Ukraine

5.8. Olena Hauriak – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

5.9. Viktoriia Horoshko – PhD of Medical Sciences, Senior Lecturer, National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, Ukraine

Olena-Ivanna Horoshko – Bachelor, Poltava, Ukraine

5.10. Sergii Guzii – PhD of Technical Sciences, Senior Research Fellow, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

5.11. Larisa Dunayeva – Doctor in Politology, Professor, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine

Anatoliy Kononenko – Doctor in Psychology, Professor, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine

Oksana Kononenko – Doctor in Psychology, Professor, Odesa I. I. Mechnikov National University, Odesa, Ukraine